

ИССЛЕДОВАНИЯ СЛАВЯНСКИХ ЯЗЫКОВ

П. П. Жаўняровіч

РЕДАКТАРСКАЯ ПРАЎКА СЛОВАФОРМАЎ НАЗОЎНІКА:
ВАРЫЯНТЫ СКЛОНАВЫХ КАНЧАТКАЎ

Рассматриваются проблемные моменты, связанные с наличием вариантов падежных окончаний имен существительных в белорусском языке. Выявление кодифицированного варианта зиждется на аналитической работе редактора, которая является важной редакторской компетенцией для проведения мотивированной правки. Автор анализирует варианты окончаний со ссылкой на их кодификацию академическими словарями и учебными пособиями для учреждений высшего и общего среднего образования.

Рэдактарская праўка, заснаваная, з аднаго боку, на глыбокім пранікненні ў аўтарскую задуму і, з другога – на прафесійным веданні мовы, патрабуе ад рэдактара адсочвання складаных працэсаў, якія адбываюцца ў моўным арганізме на сучасным этапе. Інфармацыйнае грамадства, насычанае разнастайнымі тэкстамі на шматлікіх пляцоўках, прычым тэкстамі гібрыднымі (гіпертэкстамі), з характэрнай мультымедыйнасцю, патрабуе вельмі хуткіх адказаў на выкарыстанне кожнай новай моўнай адзінкі: запавольванне часу ад стварэння матэрыялу да абнародавання сёння выяўляецца ў страце не толькі іміджу, але і даходаў.

Марфалагічная нармалізацыя адбываецца больш павольна, таму што павінен прайсці час адаптацыі пэўнай словаформы, калі ў маўленні існуюць два варыянты, ні адзін з якіх не кадыфікаваны ў якасці літаратурнай нормы. З гэтай прычыны адсутнасць лексемы ў акадэмічных слоўніках вымушае рэдактара самастойна рабіць выбар на карысць таго або іншага варыянта, бо выраз «няма ў слоўніку – няма ў мове» для рэдактара-прафесіянала непрымальны – у адваротным выпадку спынілася б развіццё мовы як жывога арганізма.

Але нармалізацыя словаформаў у слоўніках і граматыках таксама патрабуе крытычнага падыходу. Не сакрэт, што ў некаторых выпадках і пры складанні слоўнікаў, і пры падрыхтоўцы граматык і вучэбных дапаможнікаў для ўстаноў вышэйшай адукацыі выяўляецца суб'ектыўнізм, розны падыход да кадыфікацыі, групавыя інтарэсы. З гэтай прычыны для рэдактара важна праводзіць грунтоўны аналіз сустрэтай словаформы і матывавана рабіць выбар на карысць аўтарскага або іншага варыянта.

1. Родны склон назоўнікаў мужчынскага роду адзіночнага ліку.

Плынь запазычанняў у канцы ХХ – пачатку ХХІ ст. выклікала дадатковыя складанасці пры выбары канчатка *-а (-я)* ці *-у (-ю)* нульфлексійных

назоўнікаў мужчынскага роду ў родным склоне адзіночнага ліку праз залежнасць ад семантыкі слова. Сёння, напрыклад, кадыфікаваны формы *дыскурсу*, *інтэрнэту*, *інтэрфейсу*, *канцэпту*, *трафіка*, *трэнду*, *хэтчбэка* і інш.; дагэтуль у слоўніках адсутнічаюць *акаўнт(а)*, *батл(у)*, *дрон(а)*, *дэсктоп(а)*, *канструкт(у)*, *квэст(у)*, *лангрыд(а)*, *мабайл(у)*, *меседж(у)*, *месенджар(а)*, *наблік(а)*, *падкаст(а)*, *сімулякр(а)*, *смайл(а)*, *стрым(у)*, *хэштэг(а)*, *чат-бот(а)*, *эматыкон(а)*... Параўн.: *Перспектыва кар’ерынг* ў Гомелі ацэньваецца ў 600–800 машын; Двое хлопцаў з Дзяржынскага раёна развозілі наркатыкі па схованках на машыне з *кар’ерынга*, наведамляе міліцыя; Брытанскі суд настанавіў, што *The Pirate Bay* і яго карыстальнікі вінаватыя ў маштабным парушэнні *капірайта* пры абмене музычнымі кампазіцыямі; Нават калі кантэнт не мае значка *капірайту*, сеткавы этыкет прадугледжвае ўказанне імя аўтара і спасылкі на арыгінальны тэкст. У першых двух прыкладах рэдактар па аналогіі далучае *кар’ерынг* да групы з семай ‘сістэма’ (*маркетынг*, *капірайтынг*) і абірае канчатак *-у*, у двух другіх – далучае *капірайт* да групы *апостраф*, *ордэн* з семай ‘знак’ і абірае канчатак *-а*.

Канчатак *-у* маюць некаторыя назоўнікі ў фразеалагічных спалучэннях, якія не заўсёды фіксуюцца ў слоўніках. У прыватнасці, для назоўніка *год* пададзены варыянтны канчатак *-у*: *з году ў год* [1, с. 194], «*НВ год, года (ва ўстойлівых выразях году)*» [2, с. 262], *без году тыдзень, з году ў год* [3, с. 72]. Мусім дадаць, што назоўнік *пункт* у складзе фразем таксама мае канчатак *-у*: *пункту гледжання (погляду)*, *пункту адліку* [4, с. 259], што пацвярджаецца ўзусам: – *Тады і вызначэнне самога шчасця выходзіць з правільнага пункту погляду* (Якуб Колас); *Адны і тыя ж падзеі могуць пры гэтым асэнсоўвацца па-рознаму ў залежнасці ад пункту гледжання таго ці іншага антыгероя...* (Міхась Тычына).

Наяўнасць некалькіх сотняў полісемантаў, якія набываюць розныя канчаткі ў залежнасці ад кантэкстуальнага значэння, таксама ўскладняе рэдактарскую праўку. А асобныя назоўнікі ў працэсе функцыянавання выразна патрабуюць выкарыстання розных канчаткаў, хоць для іх кадыфікаваны толькі адзін – *-а*. Так, для назоўнікаў *акт* і *інстытут* фіксуецца толькі гэты канчатак, але значэнне першага ‘Адзінкавае праяўленне якой-н. дзейнасці, дзеянне, учынак’ [1, с. 68] утрымлівае сему абстрактнасці, значэнне другога ‘Сукупнасць прававых норм у якой-н. сферы грамадскіх адносін, пэўная форма грамадскай арганізацыі’ [Там жа, с. 322] – сему зборнасці. З гэтай прычыны пашыраецца ўжыванне канчатка *-у*: *Паліцыя разглядае гэты інцыдэнт у якасці тэрарыстычнага акту*; *Гэта і падкрэсліваецца І. Мележам вылучэннем як апорнага ў яго мастацкай канцэпцыі паняцця імкнення, якім абазначаецца працэсуальнасць творчага акту*; *Сёння Швецыя перажывае крызіс інстытуту сям’і*; *Станаўленне інстытуту шлюбу ў заканадаўстве ВКЛ*.

2. Месны склон назоўнікаў мужчынскага і ніякага роду адзіночнага ліку.

Застаецца варыянтнасць канчаткаў асабовых нульфлексійных назоўнікаў мужчынскага роду (другога скланення) з цвёрдай асновай у месным склоне адзіночнага ліку. Як сцвярджаецца ў БГ, «у моўнай практыцы назіралася і назіраецца ў нашы дні ўжыванне дублетных форм на -у і -е» [5, с. 68]. Вучэбныя дапаможнікі для УВА падаюць наступнае: «У асобных назоўніках могуць ужывацца варыянтныя канчаткі: (*пры*) сын-у (-е), аграном-у (-е), Панас-у (-е)» [6, с. 224]; «Асабовыя назоўнікі з цвёрдай асновай у месным склоне маюць канчатак -е: (*пры*) сыне, браце, салдаце» [7, с. 59]. КГБМ удакладняе: «Назоўнікі дзед і прадзед могуць мець варыянтны канчатак -у (*жыве пры дзедзе, прадзедзе і жыве пры дзеду, прадзеду*)» [8, с. 136]. Але ніводны акадэмічны слоўнік не кадыфікуе ў назоўніках *дзед* і *прадзед* канчатак -у [1, с. 221, 614; 2, с. 293, 791; 9, с. 220, 627]. Узнікае таксама пытанне: чаму два назоўнікі так «уганараваны» двума канчаткамі, а *сусед*, *швед*, *жывёлавод* і пад. – не? Школьны падручнік як асноўны называе канчатак -у [10, с. 70], але аўтары ўдакладняюць: «Назоўнікі са значэннем асобы, імёны і прозвішчы людзей могуць ужывацца і з канчаткам -е: *пры аграноме, пры Сымоне, пры дзедзе*» [Там жа, с. 71]. У адной з апошніх акадэмічных прац катэгарычна сцвярджаецца: «Толькі ў мове мастацкай літаратуры як асаблівасць, прыкмета індывідуальнага стылю таго ці іншага пісьменніка ў месным склоне дапускаецца ўжыванне формаў з канчаткам -у» [11, с. 88].

У падобным становішчы знаходзяцца асабовыя назоўнікі з цвёрдай асновай і канчаткам -а (*мужчына, ваявода*). Напрыклад, СБМ кадыфікуе форму (аб) *тату* [9, с. 806]. У адным вучэбным дапаможніку для УВА сцвярджаецца: «Калі ж націск падае на аснову, то ўжываецца канчатак -у (-ю) (другое скланенне): Д. *бацьку, запявалу, абаронцу*; М. (*пры*) *бацьку, запявалу, абаронцу* (як (*пры*) *трактарысту*)» [6, с. 226]; у другім – «У месным склоне адзіночнага ліку ў назоўніках мужчынскага і агульнага роду з асновай на цвёрды і ненаціскнымі канчаткамі -а, -я рэкамендуецца пісаць канчатак -е (*сапраўднаму мужчыне, малайчыне Андрэю, непаседзе Алесю, але тату*)» [7, с. 62]. У апошняй цытаце звяртае на сябе ўвагу дзеяслоў *рэкамендуецца* (даецца парада) і прыклад меснага склону *сапраўднаму мужчыне* (трэба ўсё ж «(*пры*) *сапраўдным мужчыне*»).

БГ канстатуе: «Назоўнікі *вадро* і *малако* ў месным склоне адзіночнага ліку могуць мець варыянтны канчатак -э: *у вядрэ, у малацэ*» [5, с. 80]. Але толькі ТСБЛІМ кадыфікуе формы (у) *малацэ* і (у) *малаку* [1, с. 413], а ў ГСН і СБМ фіксуецца другі варыянт [2, с. 549; 9, с. 383]. У дапаможніку Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна знаходзім: «Назоўнік *малако* ў месным склоне ўжываецца з канчаткам -э: *у малацэ*» [12, с. 42]. Для назоўніка *вадро* ўсе слоўнікі падаюць адну форму – *у вядры* [1, с. 173; 2, с. 225; 9, с. 176].

Як піша наконт разгляданых у п. 2 формаў даследчыца А. Хромчанка ў артыкуле з красамоўнай назвай «Сам сабе “граматыка”», «працэс дыфэрэнцыяцыі яшчэ не завяршыўся» [13, с. 220], таму рэдактару і выкладчыку лепш за ўсё пакідаць аўтарскі варыянт назоўніка без змен і чакаць усталявання канчатковай нормы.

3. Родны склон назоўнікаў множнага ліку.

Да сёння застаецца варыянтнасць канчаткаў у родным склоне множнага ліку: *норм і нормаў, партызан і партызанаў* і інш. Канчаткова не ўнармаваны канчаткі назоўнікаў III скланення. У БГ знаходзім: «Для назоўнікаў гэтай групы (двухскладовых і шматскладовых назоўнікаў з асновай на адзін зычны і большасці аднаскладовых назоўнікаў. – П. Ж.) дапускаецца таксама канчатак *-яў*: *аброцяў, арцеляў, бандэроляў, граняў, пlyingяў, скроняў* і г. д.» [5, с. 94], у КГБМ бачым пашырэнне гэтай варыянтнасці на назоўнікі са збегам зычных у канцы асновы: «Аднак у сучаснай моўнай практыцы назоўнікі гэтых груп ужываюцца і з канчаткам *-яў*: *магчымасцяў, якасцяў, урачы-стасцяў, восяў, дробязяў, сенажацяў, ніцяў*. Выкарыстанне канчаткаў *-аў (-яў)* у сучасным маўленні мае тэндэнцыю да пашырэння і нарматыўнага замацавання» [8, с. 161]. Менавіта «нарматыўнае замацаванне» становіцца адной з праблем аналізу і ацэнкі тэкстаў, калі рэдактару або выкладчыку даводзіцца ўдакладняць ледзь не кожны канчатак, бо з вышэйпрыведзенага пераліку варыянтны канчатак кадыфікаваны толькі для назоўніка *сенажаць* [2, с. 949; 9, с. 751]. Школьны падручнік падае правіла не так катэгарычна: «Назоўнікі з націскам на аснове могуць ужывацца з канчаткамі *-ей* і *-яў*: *арцелей і арцеляў, сенажацей і сенажацяў, пячэй і печаяў*» [10, с. 75].

4. Канчаткі назоўнікаў *садавіна* і *Шры-Ланка*.

Дзіўная сітуацыя склалася ў адносінах да назоўніка *садавіна*, акцэнтацыя якога ўплывае на форму ў творным склоне: *садавінай* і *садавіной*. СБМ кадыфікаваў слова з націскам на трэцім складзе: *садавіна* [9, с. 735], ТСБЛМ і ГСН – на чацвёртым складзе: *садавіна́* [1, с. 725; 2, с. 914]. Магчыма, у СБМ прапушчана памылка друку? Але, зазірнуўшы ў АСБМ, зноў сустракаем *садавіна* [3, с. 593]. Як у такім разе паступаць рэдактару і выкладчыку, бо ўсе акадэмічныя выданні XX стагоддзя падавалі акцэнтацыю *садавіна́*? Суцяшае тое, што ў школьным падручніку для 8 класа ў вынасцы знаходзім: «*садавіна́, крапіва́*» [14, с. 100]. Дарэчы тут і страфа з сатырычнага верша Кандрата Крапівы «Дзівак-наватар»: «Тут людзі ахнулі: – Ого! // Вось гэта навіна! – // Пасля спыталіся ў яго: // – А дзе ж *садавіна*?».

Раз-пораз актуалізуецца ўжыванне назоўніка *Шры-Ланка*, форма якога ў давальным і месным склонах залежыць ад націску. Энцыклапедычныя выданні (у т. л. расійскія) падаюць націск на канчатку (адпаведна, склонавыя формы мусяць быць *Шры-Ланцэ, у Шры-Ланцэ*), але ў беларускамоўных тэкстах сустракаем практычна паўсюдна: *На Шры-Ланцы ўведзеная каменданцкая гадзіна, абмежаваны доступ у Інтэрнэт; Высветлены арганізатары выбухаў у Шры-Ланцы*. Неадпаведнасць граматычнай формы парадыгме скланення з часам мусіць быць ліквідаваная.

5. Скланенне прозвішчаў асоб на *-а*, *-я*.

На сёння складанай праблемай застаецца скланенне назоўнікаў – прозвішчаў асоб на *-а* (*-я*). БГ падзяляе іх на тры групы: 1) суадносяцца з агульнымі назоўнікамі і маюць канцавыя *-га*, *-ка*, *-ха*: *Кніга*, *Мурашка*, *Скруха*; 2) суадносяцца з агульнымі назоўнікамі (акрамя канцавых *-га*, *-ка*, *-ха*): *Воля*, *Пушча*, *Кішэня*; 3) не суадносяцца з агульнымі назоўнікамі: *Даніленка*, *Сушчэня*, *Чачуха*.

1) паводле БГ, прозвішчы з ненаціскным канчаткам скланяюцца як назоўнікі агульнага роду [5, с. 101]: жаночыя – (пры) *Кнізе*, *Мурашцы*, *Скрусе*; мужчынскія – (пры) *Кнігу*, *Мурашку*, *Скруху*.

2) усе прозвішчы гэтай групы БГ прапануе скланяць «як агульныя назоўнікі жаночага роду» [5, с. 101]: *Бульбай*, *Пушчай*, *Кропляй*, *Кратівой*. КГБМ далучае да падобных прозвішчаў усе адпрадметныя назоўнікі і лічыць, што яны «скланяюцца як агульныя назоўнікі жаночага роду з адпаведным тыпам асновы» [8, с. 169], г. зн. выключае формы *Ігарам Кнігам*, *Мурашкам*, *Скрухам*; (пры) *Ігару Кнігу*, *Мурашку*, *Скруху* (адпаведна трэба пісаць: *Ігарам Кнігай*, *Мурашкай*, *Скрухай*; (пры) *Ігару Кнізе*, *Мурашцы*, *Скрусе*). Але для такой радыкальнай змены парадыгмы няма ніякіх падстаў, бо моўная практыка пацвярджае скланенне падобных прозвішчаў так, як пазначана для першай групы.

3) прозвішчы гэтай групы скланяюцца тады, «калі яны адносяцца да мужчыны» [5, с. 101]: *Васілю Даніленку*, *Сушчэню*, *Чачуху*; *Васілём Даніленкам*, *Сушчэнем*, *Чачухам*. КГБМ дадае яшчэ адну групу прозвішчаў на *-еня* (*-эня*, *-аня*), *-уня* (*-юня*), *-іня* (*-ыня*), *-ня*, *-оля*, *-уля* (*-юля*), *-ля*, якія скланяюцца «як назоўнікі жаночага роду на *-я* <...> незалежна ад полу іх носьбітаў» [8, с. 169], што супярэчыць сказанаму ў БГ.

Асобна варта спыніцца на прозвішчах з націскным канчаткам. БГ не разглядае прозвішчы з націскным *-га*, *-ка*, *-ха* [5, с. 101], таму не вельмі зразумела, якія формы ўскосных склонаў у мужчынскіх прозвішчаў *Дуга*, *Талака* або *Страха*. КГБМ, як было адзначана, спалучае ўсе прозвішчы ў адну групу незалежна ад націску [8, с. 169], таму прапануюцца формы *Алесем Дугой*, *Талакой*, *Страхой*; (пры) *Алесю Дузе*, *Талацэ*, *Страсе*.

Як жа пададзена скланенне разгляданых прозвішчаў у вучэбных дапаможніках для УВА? У адным канстатуецца: «Па першым скланенні змяняюцца ўласныя назоўнікі з канчаткам *-а* (*-я*), што з’яўляюцца прозвішчамі і імёнамі асоб жаночага полу» [6, с. 227], дадаецца, што мужчынскія прозвішчы з націскным *-а* (*-я*) скланяюцца аналагічна, а з ненаціскным – па змешаным тыпе скланення: (пры) *Шарыбу*, *Ясючэню*, *Асіпенку*; *Шарыбам*, *Ясючэнем*, *Асіпенкам* [6, с. 227–228]. Другі дапаможнік пакідае ўсе варыянты БГ [7, с. 72–73].

Як у такім «полінармаванні» сарыентавацца рэдактару і выкладчыку, не кажучы ўжо пра студэнта і вучня? Супаставіўшы парадыгму скланення ў двух вучэбных дапаможніках, можна пераканацца, што ў першым яна пададзена больш сцісла і зразумела, бо не прадугледжвае выяўлення

адпрадметнасці (апелятыўнасці), а гэта якраз з'яўляецца найбольш складаным пры выбары склонавых формаў. Мужчынскія прозвішчы на *-а* (*-я*) скланяюцца на ўзор назоўнікаў агульнага роду, за выключэннем тых, што маюць націскны канчатак. **Усе** жаночыя прозвішчы на *-а* (*-я*) скланяюцца як назоўнікі з адпаведнай асновай. Былі б два сказы ў правіле, але наколькі яны палегчылі б працу з тэкстамі! На жаль, розныя падыходы дзвюх навучоўных школ зводзяць на нішто намаганні практыкаў для таго, каб палегчыць працу рэдактараў, вучобу студэнтаў і школьнікаў, ды і моўная сістэма патрабуе «палягчэння».

Прывядзем некаторыя прыклады. З Івана Мележа: *З кім-кім, а з Дарош-кай, з Казачэнкам можна было б абысціся летш*; з Алеся Пісьмянкова: *...Ужо каторы дзень не сціхае дождж, а маё сэрца перапоўнена сонечнай музыкай Купалы і ўдзячнасцю Ёй – Паўліне Вікенцьеўне Мядзёлцы, хоць яна і не ашчаслівіла паэта сваім каханнем*. Асабліва паказальны першы прыклад, дзе формы прозвішчаў адлюстроўваюць пол асобы: *Дарошкай* – жанчына, *Казачэнкам* – мужчына. Сярод твораў Віктара Шніпа знаходзім: *Балада Паўліны Мядзёлкі*, а ў «Маладзечанскай газеце» – *Сакрэты жыцця Паўліны Мядзёлка*. Янка Купала, мяркуем, перажагнаўся б, бо прысвяціў верш менавіта Паўліне Мядзёлцы (а не Мядзёлка).

А як вызначаць апелятыўнасць прозвішча? Напрыклад, *Груша* – скланяем, *Падгруша* – (?), *Пята* – скланяем, *Падбіята* – (?), *Моркаўка* – скланяем, *Пугаўка* – (?). Гэта ж рэдактару і выкладчыку трэба разгадваць цэлы рэбус! Безумоўна адно: скланенне прозвішчаў на *-а* (*-я*) варта прывесці да ладу, як прапанавана вышэй. І пры гэтым не павінны ўлічвацца «перавагі» ўласніка прозвішча – скланяць ці не скланяць. Пайшоўшы па гэтым шляху, можна наламаць нямала дроў. Што, дарэчы, ужо часткова і зроблена, у прыватнасці ў афіцыйным стылі (пры афармленні дыпламаў, грамат і пад.). У апошні час, каб пазбегнуць лішніх складанасцей, стараюцца пазбязаць пастаноўкі жаночых прозвішчаў ва ўскосных склонах, у якіх адбываецца чаргаванне заднеязычных *г, к, х*, і робяць сінанімічныя замены: замест «Дыплом I ступені прысуджаецца *Тананушцы* Іне...» пішуць «Дыплом I ступені. Узнагароджваецца *Тананушка* Іна...». Аднак гэта не выхад са становішча. Школьныя атэстаты і дыпламы спецыялістам трэба выдаваць увесь час, а там фігуруе дзеепрыметнік «выдадзены», пасля якога патрабуецца давальны склон: *Сяляўцы, Страсе, Звязе...* Лепш, зразумела, было б змяніць фармулёўкі ў дакументах на прыклад пашпарта, каб фігураваў назоўны склон прозвішча: *Атэстат пацвярджае, што **Бязручка** Ганна Казіміраўна ў 2016 годзе наступіла і 2020 годзе скончыла...* Але гэта ўжо кампетэнцыя спецыялістаў іншай галіны.

У грунтоўным акадэмічным даследаванні «Дынаміка літаратурнай нормы сучаснай беларускай мовы» (2015) знаходзім: «Можна больш падрабязна спыніцца на першым у беларускім мовазнаўстве манаграфічным даследаванні, <...> якое належыць І. А. Гапоненцы» [11, с. 17]. Форма

прозвішча аўтарытэтнай даследчыцы Ірыны *Гапоненкі* ўскосна пацвярджае магчымасць скланення падобных жаночых прозвішчаў нават у навуковым стылі.

Такім чынам, разгледжаныя асобныя варыянтныя канчаткі назоўніка паказваюць, наколькі трэба быць абачлівым пры аналізе і ацэнцы выкарыстанай аўтарам словаформы. Глыбокая тэарэтычная падрыхтоўка філолага – рэдактара або выкладчыка (настаўніка) – мусіць стаць абавязковым складнікам прафесійнай кампетэнцыі. Часам недастаткова выявіць у аўтара ці ў студэнта (школьніка) няправільную марфалагічную форму, а імкнуцца давесці, што яе змена – гэта адзіна правільнае выйсце. Калі такой упэўненасці няма, старацца знайсці адказ у разнастайных даведніках і, магчыма, пакінуць аўтарскую канструкцыю без змен. Яшчэ Кузьма Чорны пісаў, што «мова – жывая істота. Яна жыве, а не існуе», а значыць, любое штучнае ўмяшанне ў яе можа выклікаць непрадказальныя наступствы. Гэта трэба разумець і дастасоўваць да сваёй рэдактарскай і педагагічнай практыкі.

ЛІТАРАТУРА

1. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў / уклад. : І. Л. Капылоў [і інш.] ; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : БелЭН імя П. Броўкі, 2016. – 968 с.
2. Граматычны слоўнік назоўніка / Нац. акад. навук Беларусі, Цэнтр даслед. беларус. культуры, мовы і літ., філ. «Ін-т мовы і літ. імя Якуба Коласа і Янкі Купалы»; уклад. Г. У. Арашонкава [і інш.] ; навук. рэд. В. П. Русак. – 2-е выд., дапрац. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 1245 с.
3. Арфаэпічны слоўнік беларускай мовы / Нац. акад. навук Беларусі [і інш.] ; В. П. Русак, Ю. С. Гецэвіч, С. І. Лысы. – Мінск : Беларус. навука, 2017. – 757 с.
4. *Жаўняровіч, П.* Даведнік па літаратурнай праўцы : арфаграфічны, пунктуацыйны, лексічны, граматычны, сінтаксічны, тэхнічны ўзроўні / П. Жаўняровіч ; пад. рэд. В. Іўчанкава. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2017. – 448 с.
5. Беларуская граматыка : у 2 ч. Ч. 1 : фаналогія, арфаэпія, марфалогія, словаўтварэнне, націск / АН БССР, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа ; рэд. М. В. Бірыла, П. П. Шуба. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985. – 431 с.
6. Сучасная беларуская мова : вучэб. дапаможнік / Л. М. Грыгор’ева [і інш.] ; пад агул. рэд. Л. М. Грыгор’евай. – Мінск : Выш. шк., 2006. – 559 с.
7. Сучасная беларуская мова. Марфалогія : дапаможнік / З. І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск : БДУ, 2018. – 323 с.
8. Кароткая граматыка беларускай мовы : у 2 ч. Ч. 1 : фаналогія, марфалогія, марфалогія / навук. рэд. А. А. Лукашанец. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – 351 с.
9. Слоўнік беларускай мовы / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. імя Я. Коласа і Я. Купалы ; уклад. Н. П. Еўсіевіч [і інш.] ; навук. рэд. А. А. Лукашанец, В. П. Русак. – Мінск : Беларус. навука, 2012. – 916 с.

10. *Красней, В. П.* Беларуская мова : вучэб. дапаможнік для 6 класа ўстаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання / В. П. Красней, Я. М. Лаўрэль, С. Р. Рачэўскі. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2015. – 320 с.
11. Дынаміка літаратурнай нормы сучаснай беларускай мовы / Н. П. Еўсіевіч [і інш.] ; навук. рэд. В. П. Русак ; Нац. акад. навук Беларусі, Цэнтр даслед. беларус. культуры, мовы і літ., Філіял «Ін-т мовы і літ. імя Якуба Коласа і Янкі Купалы». – Мінск : Беларус. навука, 2015. – 440 с.
12. Беларуская мова : марфалогія : вучэб.-мет. дапам. / Брэс. дзярж. ун-т імя А. С. Пушкіна. – Брэст : БрДУ, 2015. – 294 с.
13. *Хромчанка, А.* Сам сабе «граматыка» / А. Хромчанка // Журналістыка-2010: стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 12-й Міжнар. навук.-практ. канф., 8–9 сн. 2010 г., Мінск / рэдкал. : С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БДУ, 2010. – С. 218–220.
14. *Бадзевіч, З. І.* Беларуская мова : вучэб. дапаможнік для 8 класа ўстаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання / З. І. Бадзевіч, І. М. Саматыя. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2015. – 288 с.

ПРЫНЯТТЯ СКАРАЧЭННІ

АСБМ – Арфаэпічны слоўнік беларускай мовы

БГ – Беларуская граматыка

ГСН – Граматычны слоўнік назоўніка

КГБМ – Кароткая граматыка беларускай мовы

СБМ – Слоўнік беларускай мовы

ТСБЛМ – Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы.

The article discusses the problem of variants of case endings of nouns in the Belarusian language. Identification of the codified version is based on the editor's analytical work, which is an important editorial competence for conducting motivated correction. The author of the article analyzes the variants of endings with reference to their codification by academic dictionaries and textbooks for institutions of higher and general secondary education.

Поступила в редакцию 29.12.20